

Konkurencyjność a środowisko

Andrzej Kowalski

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB

Szkoła Główna Handlowa

andrzej.kowalski@ierigz.waw.pl

andkowl@sgh.waw.pl

Jachranka 2015

Stare pytania, stare odpowiedzi?

- Czy stały wzrost gospodarczy powinien być głównym celem społeczeństw?
- Czy wzrost gospodarczy równa się postępowi, rozwojowi i zadowoleniu z życia?
- Czy wzrost jest chwilowym trendem, który po osiągnięciu pewnego poziomu bogactwa będzie utrzymywany na względnie stałym poziomie?
- Czy są granice możliwości i opłacalności wzrostu?

Wzrost, rozwój, środowisko w teoriach i szkołach

- Filozofia starożytna źródłem teorii rozwoju (Homer, Herodot, Hipokrates)
- Imperatyw dociekań myślicieli Oświecenia (Becon, Monteskiusz, Bodin)
- Nieuchronność rozwoju trzonem rozważań ewolucjonistów
- Dominujący pogląd w ekonomii klasycznej
- Konieczność wzrostu ważny element teorii rozwoju formacji społeczno-ekonomicznej
- Konieczność wzrostu dominuje w pracach socjologów

Ograniczoność procesów wzrostu w literaturze

- Autorzy, którzy wskazywali na ograniczone możliwości wzrostu znajdowali się w mniejszości:
- T. Maltus (teoria ludnościowa),
- J.B. Say (prawo płac),
- D. Ricardo (wpływ industrializacji na spadek zysków i akumulacji)
- V. Pareto (teoria zmian społecznych)

- We wszechogarniającym postępie ludzkiego ducha wszystkie narody zaczynają z tego samego punktu, zmierzają do tego samego celu, idą mniej więcej tą samą drogą, choć w bardzo nierównym tempie.

A.J. Turgot XVIII w.

Raporty Klubu Rzymskiego

- Zahamowanie wzrostu gospodarczego latach 60-tych ubiegłego wieku spowodowało przewartościowanie poglądów na nieuchronność wzrostu.
- Od bardzo dawna nasza cywilizacja funkcjonowała w oparciu o strych, do którego składowano wszystko, czego już nie używano, lecz mogło na powrót włączyć się w cykl życia. W ostatnich 50. latach powstała cywilizacja oparta o śmietnik, na który się wyrzuca i pali.

C. Guillemin

Wzrost gospodarczy

- Zmiany lokalnych ekosystemów poprzez wylesianie, nadmierne wykorzystywanie gruntów ornych, pastwisk, lasów, oceanów, prowadziło do utraty gleb, zmiany rozkładów opadów atmosferycznych, emisji gazów.
- 80% suchych środowisk na ziemi uległo degradacji, rocznie wycinanych jest 8 mln hektarów lasów tropikalnych, od 1945 roku 25% najlepszych gleb spłynęło do oceanów

- Globalny ekosystem jest dla całego świata żywego „dobrą matką”, Gają, samoregulującą się za pomocą ujemnych sprzężeń zwrotnych.

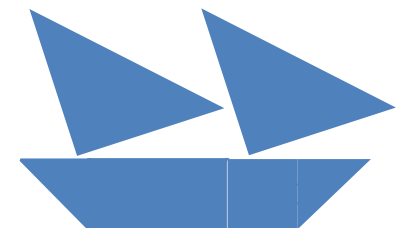
– James Lovelock, Gaja. Nowe spojrzenie na życie na ziemi.

- Ewolucja życia spowodowała serię katastrof tragicznych dla życia skutkach i będzie to robić w przyszłości.

– Peter Ward, Hipoteza Medei. Czy życie na ziemi zmierza do unicestwienia?

Kryteria oceny zjawisk społeczno-ekonomicznych

- Horyzont czasowy
- Kryteria techniczno-gospodarcze
- Ekonomiczne: makro-, mikroekonomiczne
- Ekologiczne
- Przestrzenne
- Społeczno-polityczne

Mierniki rozwoju

- Produkt Krajowy Brutto – miara wzrostu gospodarczego nie oddziela kosztów od korzyści , lecz grupuje je po prostu jako działalność gospodarczą
 - Ten kataklizm nie mógł przyjść w lepszym momencie (tragiczne trzęsienie ziemi w Christchurch czy fala tsunami w Japonii)

Trwały rozwój?

- Działania zapobiegawcze i naprawcze stają się coraz bardziej kosztowne w miarę jak przechodzimy od świata z małą gospodarką do świata ze zmniejszającymi się zasobami, zanieczyszczeniami czy patologiami.
- Każdy, kto wierzy w trwały rozwój wykładowiczy w skończonym świecie może trwać w nieskończoność musi być wariatem albo ekonomistą.

Kenneth Boulding

Częstotliwość strat w produkcji rolniczej w ostatnich latach

Kraj	Ile razy niespodziewana strata w ostatnich 10 latach przekroczyła:	
	1 0% oczekiwanych plonów?	5% produkcji zwierzęcej.
Niemcy	2,9	1,9
Węgry	3,0	1,8
Holandia	2,9	2,2
Hiszpania	4,2	1,7
Polska	3,0	2,0

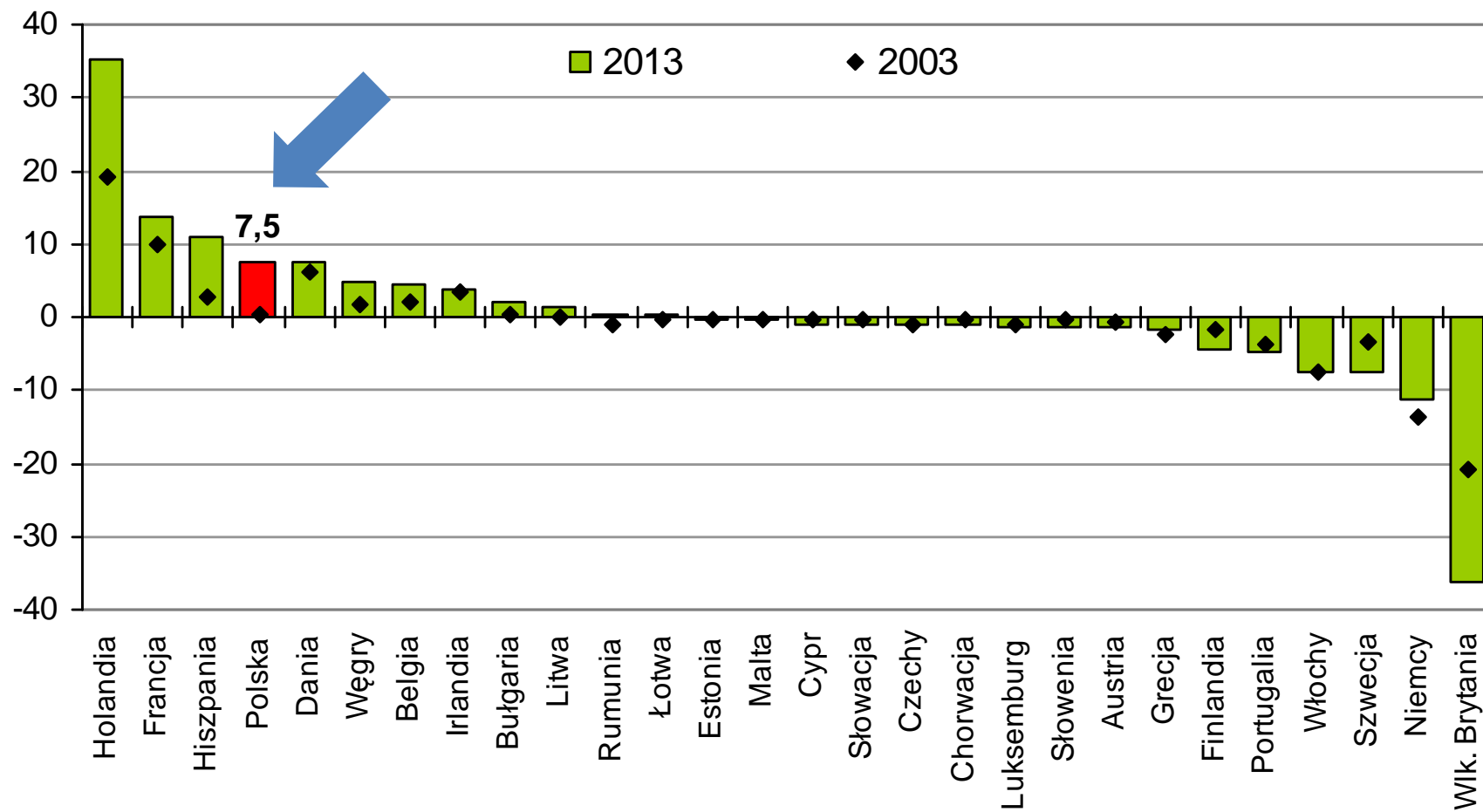
Częstotliwość strat w produkcji rolniczej w ostatnich latach

Kraj	Odsetek rolników, którzy znaleźli się w sytuacji kryzysowej	Czynniki sprawcze zaistniałej sytuacji kryzysowej				
		Czynniki klimatyczne	Epidemia	Problem ze zdrowiem rolnika	Sytuacja rynkowa	Czynniki polityczne
		% rolników				
Niemcy	22	23	5	14	40	26
Węgry	40	72	11	6	51	24
Holandia	26	30	30	27	32	27
Hiszpania	57	82	5	2	10	4
Polska	18	54	6	31	31	6

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wzrost gospodarczy na świecie	-1,5	-0,5	5,0	4,0	3,2	3,3
Kraje rozwinięte gospodarczo	-3,7	-3,4	3,0	1,8	1,2	1,6
USA	-3,2	-2,6	2,9	1,8	2,4	2,4
Obszar euro	-3,7	-4,1	1,7	1,4	-0,6	-0,3
Wielka Brytania	-5,2	-4,9	1,3	0,9	0,2	1,0
Japonia	-2,2	-0,6	2,0	-0,6	2,0	1,4
Kraje rozwijające się	3,1	2,7	6,7	6,4	5,1	5,3
Europa Środkowa i Wschodnia	-3,7	-3,6	4,2	5,2	1,6	2,2
Rosja	-7,2	-7,8	4,0	4,3	3,4	3,4
Chiny	9,8	9,2	10,3	9,3	7,8	8,0
Indie	6,1	6,8	10,4	7,7	4,0	5,7
Brazylia	-1,2	-0,6	7,5	2,7	0,9	3,0
Wolumen handlu	-9,8	-10,9	12,4	6,0	2,5	3,6

- Jedna piąta najbogatszej populacji świata obejmująca kraje najbogatsze, w ciągu 50. lat zwiększyła swój dochód z 8315 do 14 623 USD tj. o około 75%
- Jedna piąta obejmująca najbiedniejsze kraje zwiększyła dochód per capita z 551 do 1137 USD, czyli o ponad 100%
- Światowa konsumpcja jest dziś ponad dwukrotnie większa niż w latach 60. ubiegłego wieku.

Saldo obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi poszczególnych krajów Unii Europejskiej, w mld USD

Świat za 25 lat

- BRIC połyka G7 - scenariusz Goldman Sachs
- Afryka przegania Europę – Citybank
- Chiny deklasują świat – scenariusz Roberta Fogla (Nobel -1993)

PKB grup krajów i ich udział w światowym PKB w 2040

	PKB w mld USD	Udział w całości w %
Chiny	123 675	40
USA	41 944	14
Indie	36 528	12
6 krajów Azji - Płd	35 604	12
UE -15	15 040	5
Japonia	5 292	2
Reszta świata	49 774	16

Czynniki wzrostu gospodarczego

- Wzrost liczby ludności
- Zagospodarowanie nowych terenów i zasobów
- Wykorzystanie większych ilości energii
- Specjalizacja
- Wprowadzenie nowych technologii

Demografia

- Jedną z niepokojących, głównie polityków krajów zachodnich, tendencji demograficznych w latach 60. i w pierwszej połowie lat 70. ub. wieku było szybkie tempo przyrostu naturalnego w krajach trzeciego świata. Pojawiły się wówczas teorie „bomby ludnościowej”, która zdaniem, autora tego sformułowania i książki pod tym samym tytułem, Paula Ehrlicha miała być o wiele groźniejsza od bomby atomowej czy wodorowej, gdyż jeśli nie zostanie w porę rozbrojona - przyniesie naszej planecie nieuchronną zagładę¹.

Demografia

- W Unii Europejskiej liczba ludzi w wieku powyżej 60 lat wzrośnie w 2050 r. do 143 mln osób w porównaniu z 84,6 mln w 2008 r.
- Do 2050 r. światowa populacja wzrośnie co najwyżej o połowę, ale liczba osób w wieku powyżej 65 roku życia się potroi. Już teraz w wielu krajach po raz pierwszy w historii, żyje mniej osób w wieku poniżej 15 lat niż ludzi, którzy ukończyli 65 lat i starszych; tak jest na przykład w Japonii (14% w wieku poniżej 15 lat wobec 20% ludzi, którzy ukończyli 65 lat), we Włoszech (odpowiednio 14% i 19%) i w Niemczech (15% i 18%),

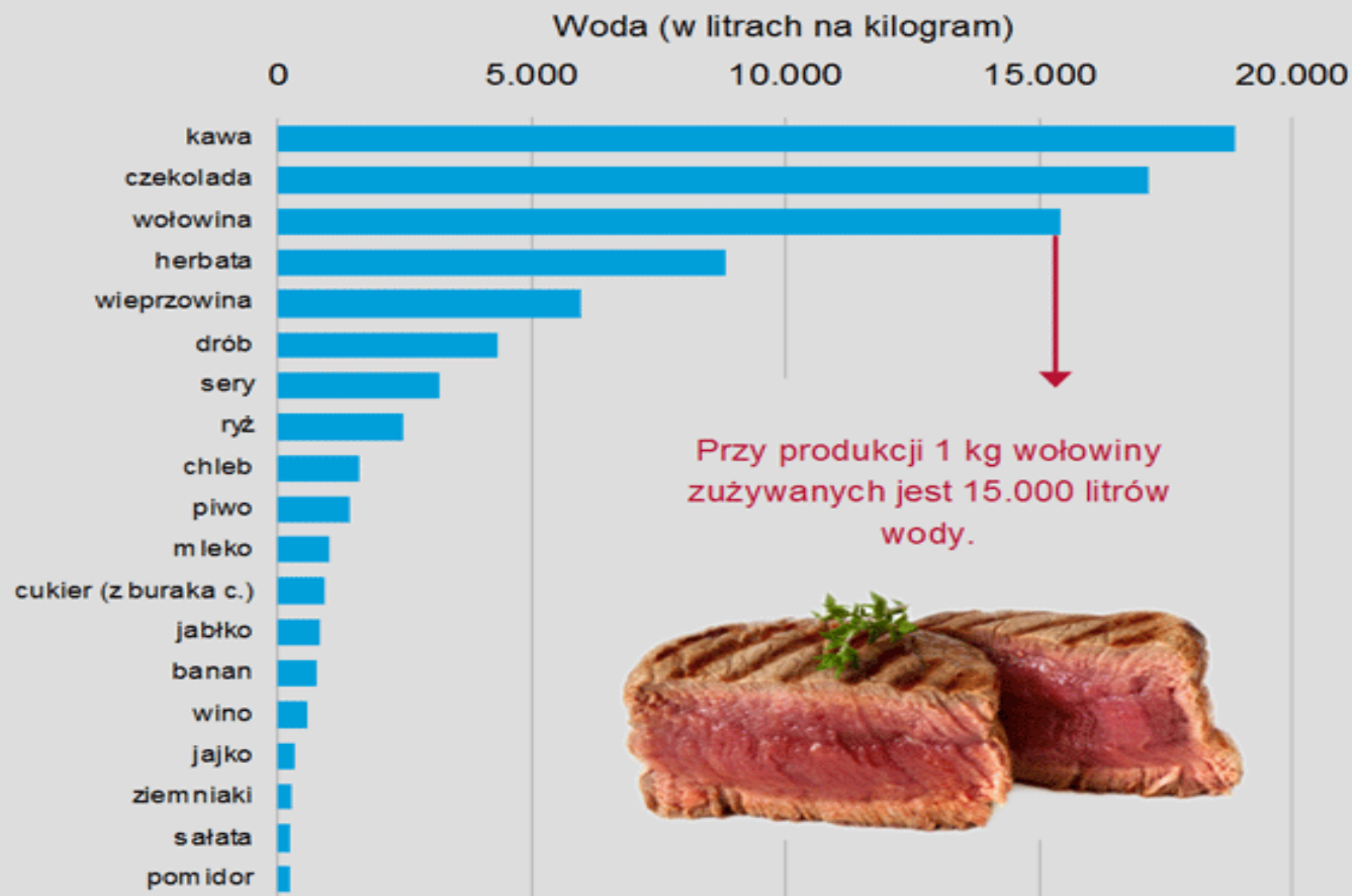
Wydatki na służbę zdrowia jako %PKB

	1991	2010
USA	13,4	17,6
Kanada	10,0	11,4
Francja	9,1	11,6
Niemcy	8,5	11,6
Włochy	8,3	9,3
Holandia	8,3	12,0
Belgia	7,9	10,5
Hiszpania	6,7	9,6
Japonia	6,6	9,5
Polska	-	7,0

Zasoby

- W 2000 r. na wyprodukowanie 1 kalorii żywności w systemie rolnictwa przemysłowego potrzeba średnio 7 kalorii paliwa (Uniwersytet Michigan)
- W 2010 potrzeba 10 kalorii energii na 1 kalorię żywności

Zużycie wody przy produkcji wybranych artykułów żywnościowych

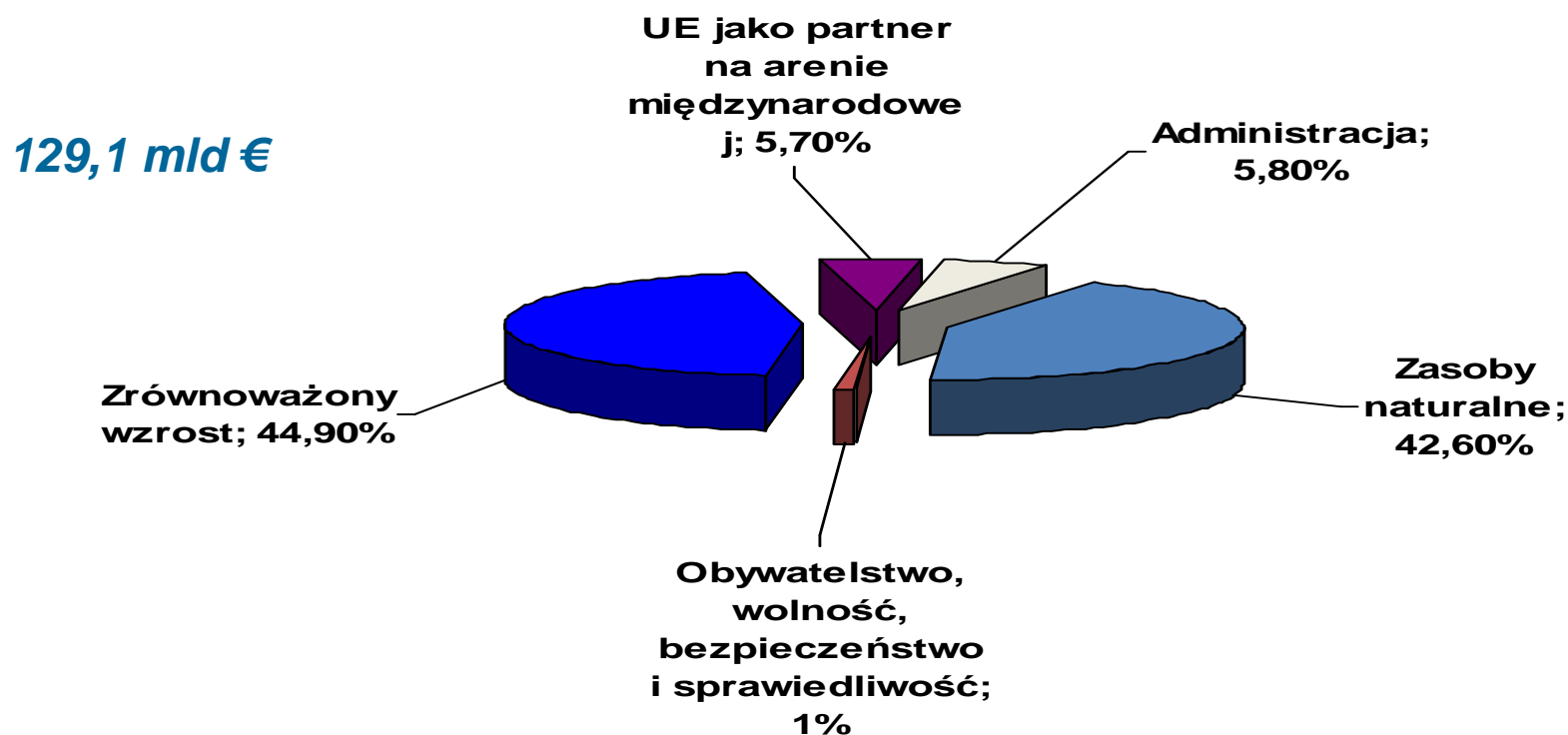

Głównym motorem – technologia

- Rzymianie maszyna parowa do otwierania wrót świątyń
- Aztecy znali już koło służyło wyłącznie jako zabawka dla dzieci
- Tylko demokracja, a Korea Południowa, Prusy, Japonia.

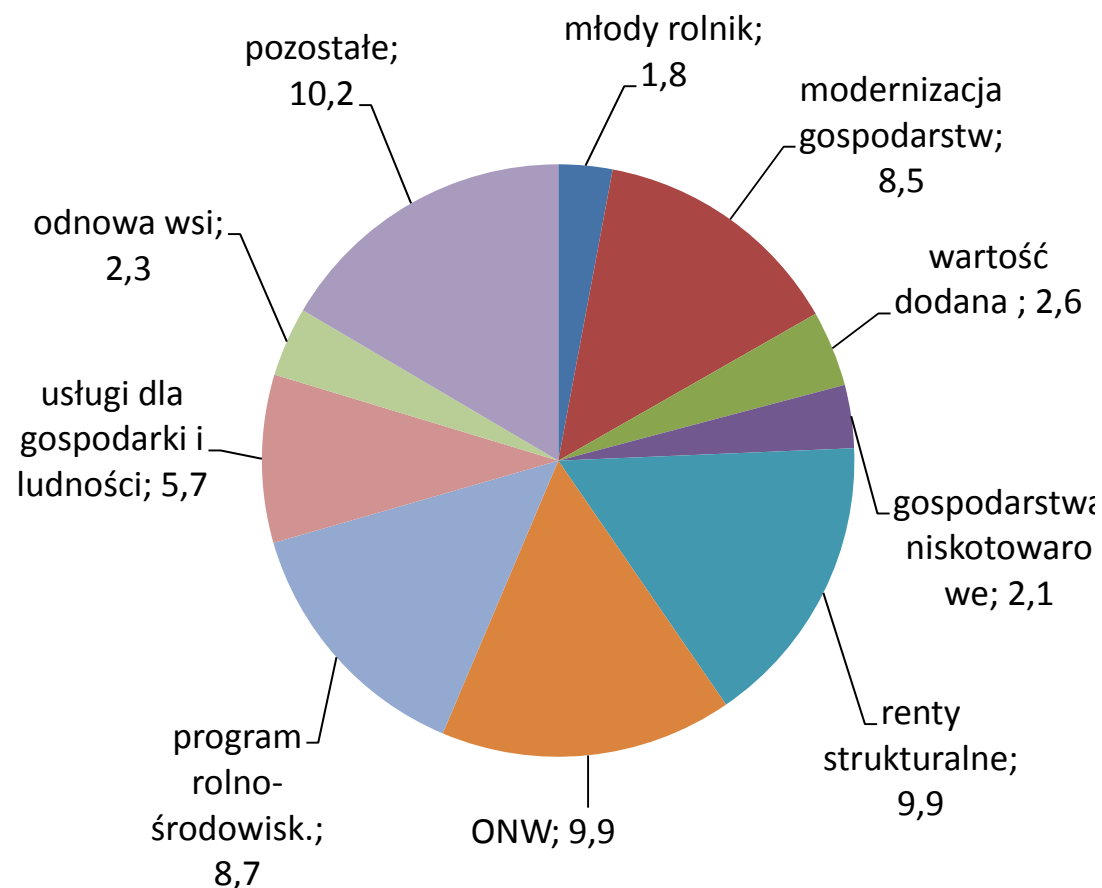
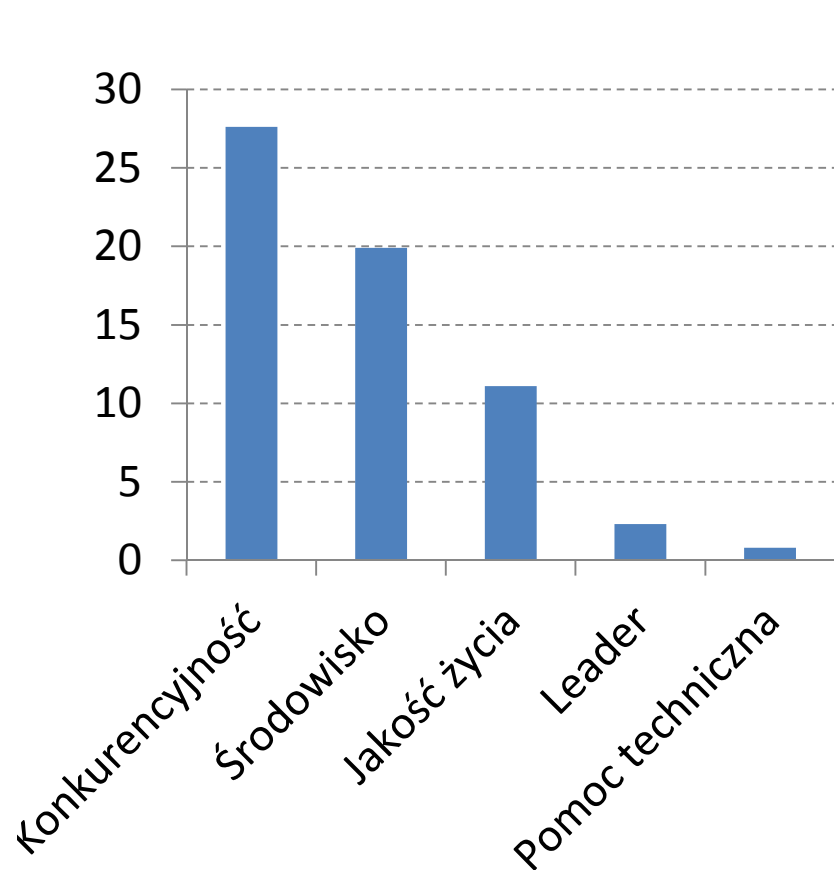
Budżet 2008

Po raz pierwszy w historii wydatki na wzrost i zatrudnienie przewyższają wydatki na zasoby naturalne, czyli m.in. rolnictwo.

Wydatki na realizację PROW 2007-2013 narastająco do dnia 2 stycznia 2014 (w mld zł)

Źródło: Na pdst. danych monitoringu ARiMR

Wnioski

- Im dłużej lekceważy się ryzyko, tym większe konsekwencje, kiedy przychodzi załamanie.
- Niezbędne jest znalezienie nowych technologii i możliwości inwestycyjnych jakie daje wzrost niskoemisyjny, które dałyby podobny impuls rozwojowy jak wcześniej maszyna parowa, kolej, elektryczność, technologie informatyczne

Skuteczność polityki UE

- Efekty przypominają mi opisane przez Alana Aleksandra Milne reakcje Kubusia Puchatka na podejmowane przez niego wysiłki.
-im bardziej Puchatek zaglądał do środka, tym bardziej tam prosiaczka nie było.
- ... jeśli posiliłeś już swojego gościa, a on wciąż spogląda tęsknie w stronę spiżarni, to prawdopodobnie chce ci powiedzieć, że mógłby się posilić jeszcze bardziej.

Dziękuję
za uwagę

andkowal@sgh.waw.pl

andrzej.kowalski@ierigz.waw.pl